

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/244/2021
Identifikačné číslo spisu:	6614215673
Dátum vydania rozhodnutia:	28.02.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:6614215673.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu JUDr. Z. P., bývajúceho v G., U. E. XXX/XX, proti žalovaným 1/ spoločnosti Hellenbart reštrukturalizačná a správcovská k. s., so sídlom v Lučenci, Martina Rázusa 146/23, IČO: 47 255 561, správcu konkurznej podstaty úpadcu X. M., bývajúceho v G., P. XXXX/X, 2/ L. M., bývajúcej v G., T. XX, 3/ X. C., bývajúcej v G., T. XX, 4/ U. M., bývajúceho v G., P. 9, 5/ R. M., bývajúceho v G., T. XX, 6/ P. M., bývajúcej v G., T. XX, žalovaných 2/ až 6/ zastúpených M&L advokátska kancelária s.r.o., so sídlom v Banskej Bystrici, Hurbanova 8, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Lenka Rovňanová, o určenie absolútnej neplatnosti časti právneho úkonu, vedenom na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 8C/148/2014, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 19. novembra 2019 sp. zn. 14Co/126/2018, takto

rozhodol:

P o k r a č u j e v konaní na strane žalovaného 1/ so správcom konkurznej podstaty úpadcu X. M. spoločnosťou Hellenbart reštrukturalizačná a správcovská k. s., so sídlom v Lučenci, Martina Rázusa 146/23, IČO: 47 255 561.

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 19. novembra 2019 sp. zn. 14Co/126/2018 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Lučenec (ďalej aj „prvostupňový súd“ alebo „súd prvej inštancie“) ostatným rozsudkom z 18. apríla 2018 č. k. 8C/148/2014-206 výrokom I. zamietol žalobu o určenie, že darovacia zmluva uzavretá dňa 25. februára 1999 medzi žalovaným 1/ ako darcom a žalovanými 2/ až 6/ ako obdarovanými (ďalej aj „sporná darovacia zmluva“), ktorej vklad do katastra bol povolený pod č. V XXX/XX, je v časti týkajúcej sa prevodu vlastníctva bližšie označeného rodinného domu na žalovaných 2/ až 6/ do spoluvlastníckeho podielu po 1/5-ine spolu v 5/5-inách absolútne neplatná. Výrokom II.

zamietol žalobu o určenie že vyššie uvedená darovacia zmluva, je v časti, ktorá sa týka prevodu spoluvlastníckych podielov na žalovaných 4/, 5/, 6/ po 1/5-ine, spolu v 3/5-inách k bližšie označeným pozemkom absolútne neplatná. Výrokom III. rozhodol, že žalovanému 1/ náhradu trov konania nepriznal a výrokom IV. priznal žalovaným 2/ až 6/ náhradu trov konania od žalobcu v plnom rozsahu.

1.1. Žalobca v priebehu konania so súhlasom súdu zmenil žalobu tak, že darovacia zmluva je neplatná sčasti vo vzťahu medzi žalovaným 1/ a žalovanými 4/, 5/ a 6/ z dôvodu, že keď došlo k jej uzavretiu, maloletí žalovaní nemali ustanoveného kolízneho opatrovníka. V tejto súvislosti žalobca uviedol, že pri darovacej zmluve maloletých zastupovala zákonná zástupkyňa - žalovaná 2/, ktorá bola manželkou darcu a súčasne obdarovanou. Hoci darovacia zmluva bola schválená súdom, prvostupňovým rozsudkom sp. zn. 11Nc/410/99 z 22. marca 1999, nebolo možné zhojiť absolútnu neplatnosť právneho úkonu - darovacej zmluvy. Žiadal priznať trovy konania - súdny poplatok.

1.2. Pretože v danom spore sa žalobca domáhal určenia absolútnej neplatnosti časti právneho úkonu, skúmal súd prvej inštancie prioritne existenciu právneho záujmu na takomto určení. Vychádzal z predchádzajúceho zrušujúceho uznesenia Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“), kde odvolací súd naznačil, že žalobca sa aj touto žalobou snaží o uspokojenie svojich pohľadávok (priznaných exekučnými titulmi tamojšieho súdu, ktoré sú v súčasnosti prihlásené do konkurzu) voči žalovanému 1/ (teraz už úpadcovi), pričom obe pohľadávky vznikli podstatne neskôr, než došlo k darovaniu nehnuteľnosti a žalobca účastníkom darovacej zmluvy nebol. Dokazovaním mal súd preukázať, že darovaním sa neobchádzala žiadna pohľadávka veriteľa, za ktorú by mali zodpovedať aj maloleté deti (vtedy žalovaní 4/ až 6/), pretože taká pohľadávka v čase darovania neexistovala, čím neboli dotknuté práva tretích osôb (žalobcu) a neexistovali protichodné záujmy obdarovaných (žalovaných 2/ až 6/). Základným princípom výkladu zmlúv je priorita výkladu, ktorý nezakladá neplatnosť zmluvy pred výkladom, ktorý neplatnosť zmluvy zakladá, pokiaľ sú možné obidva výklady. Súd s poukazom na uvedené dospel k záveru, že žalobca v spore nepreukázal naliehavý právny záujem na podanej žalobe, a preto žalobu zamietol bez toho, aby skúmal platnosť žalobou napadnutého právneho úkonu.

2. Odvolací súd ostatným rozsudkom z 19. novembra 2019 sp. zn. 14Co/126/2018 na odvolanie žalobcu prvostupňový rozsudok zmenil tak, že žalobu zamietol (výrok I.), žalovanému 1/ náhradu trov konania nepriznal (výrok II.) a žalovaným 4/ až 6/ priznal náhradu trov konania (výrok III.).

2.1. Najskôr uviedol, že súd bol viazaný žalobným návrhom žalobcu (§ 216 ods. 1 CSP) a prekročiť môže žalobný návrh iba vtedy, ak určitý spôsob vyrovnania vzťahu medzi stranami vyplýva z osobitného predpisu (ods. 2 citovaného ustanovenia). Napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie vo výrokoch I. a II. preto nezodpovedalo procesnému rámcu predmetu konania. Konanie bolo teda zaťažené inou vadou, ktorá mala vplyv na výrok rozhodnutia. Ako bolo zjavné z obsahu spisu (konkrétne žaloby) a návrhu na rozhodnutie (petitu) na č. 1. 7 spisu a uznesenia o pripustení zmeny žaloby zo zápisnice o pojednávaní pred prvostupňovým súdom, z 27. februára 2015 (č. 1. 64 spisu) prvostupňový súd zrejším pochybením nerozhodol (iba) o predmete konania, ale (aj) o pôvodnom navrhovanom znení petitu. Odvolací súd uzavrel, že hoci výsledok ako v prípade rozhodnutia súdu prvej inštancie, tak aj v prípade súdu odvolacieho je zamietnutie žaloby, vzhľadom na pochybenie súdu prvej inštancie, ktorý rozhodol nad rámec predmetu žaloby, neostalo mu iné, len rozhodnutie podľa § 388 CSP zmeniť.

2.2. S poukazom na ustanovenie § 80 písm. c/ OSP (za účinnosti ktorého začalo toto súdne konanie) medzi iným uviedol, že naliehavý právny záujem na určení, či tu právny vzťah alebo právo je, či nie je, môže mať aj tretia osoba (na samom úkone alebo právnom vzťahu bezprostredne nezúčastnená), pokiaľ preukáže, že požadovaným určením sa priaznivo ovplyvní (zlepší) je právne postavenie (1VCdo/1/2017). Citujúc ustanovenie § 36a ods. 2 písm. a/ a b/ zákona č. 162/1995 Z.z. dospel k záveru o dôvodnosti odvolacej námietky žalobcu, týkajúcej sa posúdenia otázky naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Vychádzal teda z názoru, že v prípade úspešnosti žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu - predmetnej darovacej zmluvy vo vzťahu k obdarovaným maloletým deťom (maloletí v čase vzniku predmetného právneho úkonu) by toto rozhodnutie súdu bolo podkladom pre zápis do katastra nehnuteľností, žalobca aj ako tretia osoba na tomto samotnom úkone bezprostredne nezúčastnená by teda mohla mať naliehavý právny záujem na tomto určení, pretože by sa priaznivo ovplyvnilo jeho právne postavenie veriteľa v konkurznom konaní, ktoré je vedené na majetok darcu z

uvedenej darovacej zmluvy, ktorej určenia absolútnej neplatnosti sa žalobca touto žalobou domáhal.

2.3. Následne odvolací súd uviedol podstatný obsah darovacej zmluvy z 25. februára 1999, rozsudku prvostupňového súdu z 22. marca 1999 sp. zn. 11Nc/410/99, nosné dôvody uvádzané žalobcom, odcitoval ustanovenie na vec sa vzťahujúceho ustanovenia § 37 zákona č. 94/1963 Zb. Zákona o rodine (ďalej len „zákon o rodine“) s tým, že žalobca videl kolíziu záujmov rodičov a detí najmä ujednaním v darovacej zmluve (čl. VI. druhá veta), že sa obdarovaní zaväzujú formou vecného bremena poskytnúť darcovi bezodplatne, doživotne právo bývania a užívania darovaných nehnuteľností. Práve doživotné právo užívania má byť tou možnou kolíziou, ktorá mala byť ošetrená tým, že by maloleté deti pri tomto právnom úkone zastupoval kolízny opatrovník (body 17 až 24 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia).

2.4. „Odvolací súd posúdil predmetný právny úkon vzhľadom na vytýkanú možnú kolíziu ... a dospel k záveru, že nejde o uvádzaný a zákonom predpokladaný prípad podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine (č. 94/19963 Zb.), pretože matka, ktorá ako zákonná zástupkyňa zastupovala maloleté deti pri predmetnom právnom úkone, nemá žiadny dosah na zakotvené právo doživotného užívania nehnuteľnosti, sama takéto právo k uvedenej nehnuteľnosti nemá (je tiež spoluvlastníčkou tejto nehnuteľnosti), zastupujúca matka ani pri podpise zmluvy, ani do budúcnosti žiadny prospech z tejto zmluvy na úkor maloletých detí nemala ani mať nemohla. Obdobne žiadna kolízia nemohla vzniknúť ani medzi maloletými deťmi navzájom z tohto dôvodu“. Odvolací súd ďalej uviedol, že «posudzoval platnosť právneho úkonu aj v kontexte rozsudku okresného súdu, ktorý za účasti kolízneho opatrovníka maloletých detí schválil tento právny úkon majúci za to, že je v záujme maloletých, žiadnu kolíziu v tomto smere nezistil ... že neplatnosť právneho úkonu pre rozpor so zákonom musí byť opretý o rozumný výklad, ktorý sa tohto zákonného ustanovenia dotýka. Nemožno vychádzať z gramatického výkladu, je potrebné vychádzať z výkladu teleologického a dôležité je skúmať účel predmetného právneho úkonu ... Účelom ochrany legality v súkromnoprávnej rovine je predovšetkým ochrana súkromnoprávných vzťahov, predovšetkým ochrana zmluvných vzťahov podľa zásady „zmluvy sa musia dodržiavať“ a každý zásah do tejto sféry treba vnímať ako obmedzovanie slobody, preto je potrebné ustanovenia o neplatnosti právnych úkonov pre rozpor so zákonom vykladať reštriktívne, keďže opačný výklad by bol v rozpore s článkom 4 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd. Základným princípom výkladu zmlúv je priorita výkladu, ktorý nezakladá neplatnosť zmluvy pred výkladom, ktorý naopak neplatnosť zmluvy zakladá, pokiaľ sú možné oba výklady. Tým je vyjadrený a podporený princíp autonómie zmluvných strán, povaha súkromného práva a s tým spojená spoločenská aj hospodárska funkcia zmluvy. Prax, kde je uprednostnený výklad vedúci k neplatnosti zmluvy pred výkladom platnosti zmluvy, nie je ústavne konformná a je v rozpore s princípom právneho štátu» (body 25 až 28 odôvodnenia odvolacieho súdu).

2.5. O trovách konania rozhodol tak, že žalovanému 1/ náhradu trov konania nepriznal, keď za žalovaného vstúpil do konania správca konkurznej podstaty úpadcu pôvodného žalovaného 1/ a tento náhradu trov konania neuplatňoval. Žalobca ako neúspešná sporová strana v konaní je povinný nahradiť úspešným žalovaným 4/, 5/, 6/ trovy konania v zmysle ust. § 255 ods. 1 CSP. Odvolací súd vychádzal z toho, že žalovaný 4/, 5/, 6/ boli v konaní plne úspešnými sporovými stranami, a preto im náhrada trov konania ako prvoinštančného, tak aj odvolacieho prináleží.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie, a to podľa § 420 písm. b/ a § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Po opise priebehu a dôvodov podaného dovolania navrhol, aby dovolací súd (i) odložil vykonateľnosť oboch rozhodnutí nižších súdov, (ii) zrušil napadnuté odvolacie rozhodnutie a (iii) priznal žalobcovi náhradu dovolacích trov.

3.1. V súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. b/ CSP v podstatnom uviedol, že procesne nesprávnym postupom oboch nižších súdov bolo predmetné sporové konanie v rozpore s § 61 CSP zaťažené procesnou vadou spočívajúcou v tom, že pred súdmi konal za pasívne legitimovaného žalovaného 1/ X. M. správca konkurznej podstaty JUDr. L. X., ktorý s poukazom na ustanovenia § 44 ods. 1 zák. č. 7/2005 Z. z. pre účasť v týchto konaniach nemal a doposiaľ nemá procesnú subjektivitu, keďže sporné nehnuteľnosti neboli zapísané v konkurznej podstate a teda nepodliehajú konkurzu na majetok žalovaného 1/.

3.2. Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP žalobca vyvodil „zo skutočností, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu pri posúdení právnej otázky od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a to prípustnosti zastúpenia žalovaných v rade 4/, 5/ a 6/ ako v relevantnom čase obdarovaných maloletých účastníkov darovacej zmluvy uzatvorenej so žalovaným v

rade 1/ dňa 25.02.1999, v rozpore so zákonom zastúpeným pri tomto hmotnoprávnom úkone žalovanou v rade 2/ ako ich matkou". Odvolací súd sa v tomto ohľade odklonil od R 4/1982 a od neho sa odvíjajúcich dovolacích rozhodnutí (3Cdo/225/2007, 3Cdo/96/2008, 4Cdo/56/2009, 5Cdo/91/2009, 5Cdo/92/2009, 5Cdo/93/2009). Nesprávne právne posúdenie veci zo strany odvolacieho súdu sa v tomto prípade týkalo výkladu ustanovenia § 37 ods. 2 zákona č. 94/1963 Zb. (teraz § 31 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z.z.), v zmysle ktorého pri darovaní nehnuteľnosti otcom v prospech maloletých detí „so záväzkom z vecného bremena v prospech darcu" nebolo prípustné ich zastúpenie matkou, ktorá bola spolu s deťmi rovnako v zmysle darovacej zmluvy obdarovaná. Podľa názoru žalobcu uvedený nedostatok nebolo možné odstrániť ani súdnou ratihabíciou absolútnej neplatnosti žalobou dotknutej časti darovacej zmluvy na základe prvostupňového rozsudku z 22. marca 1999 sp. zn. 11Nc/410/99, a to pre zánik účinku absolútne neplatného právneho úkonu „ex tunc".

4. Žalovaní 4/ až 6/ sa k dovolaniu nevyjadrili.

5. Konkurzný správca úpadcu JUDr. L. X. podporil dovolateľa s tým, že bude rešpektovať rozhodnutie dovolacieho súdu. V súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. b/ CSP uviedol, že k nezapísaniu sporných nehnuteľností do konkurznej podstaty došlo výslovne na žiadosť žalobcu, pričom v priebehu súdneho konania žalobca nespochybnil jeho pasívnu legitímáciu.

5.1. Žalobca podaním z 10. marca 2020 označil vyjadrenie správcu konkurznej podstaty za zmätočné.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd") ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), ako osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 písm. a/ CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal vec a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je v časti prípustné i dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP).

7. Podaním z 27. júna 2021 oznámila spoločnosť Hellenbart reštrukturalizačná a správcovská k. s., so sídlom v Lučenci, Martina Rázusa 146/23, IČO: 47 255 561, že bola ustanovená do funkcie správcu konkurznej podstaty úpadcu X. M., a to uznesením Okresného súdu Banská Bystrica z 11. mája 2021 sp. zn. 1K 30/2015, zverejnenom v Obchodnom vestníku č. XX/XXXX dňa 20. mája 2021. Uvedenú skutočnosť overil dovolací súd z Obchodného vestníka. Nový konkurzný správca podporil dovolanie žalobcu a oznámil, že do súpisu konkurznej podstaty zapísal aj spornú nehnuteľnosť.

7.1. Na základe uvedeného najvyšší súd rozhodol v zmysle § 64 CSP o pokračovaní v dovolacom konaní s novo ustanoveným konkurzným správcou úpadcu.

8. Najvyšší súd, vychádzajúc z argumentácie dovolateľa (úspech v dovolaní, prebiehajúci konkurz), nezistil splnenie predpokladov pre odloženie vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP. Odložiť vykonateľnosť žiadal žalobca vo vzťahu k rozhodnutiu, ktorým bola zamietnutá žaloba a navyše sporná nehnuteľnosť bola medzičasom zapísaná do súpisu konkurznej podstaty. V súlade s ustálenou praxou tohto súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie (toto sa vydáva iba v prípade vyhovenia návrhu, pozn.).

9. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

Dovolanie podľa § 420 písm. b/ CSP

10. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov (písm. a), ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu (písm. b), strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný

opatrovník (písm. c), v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie (písm. d), rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd (písm. e), alebo súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (písm. f).

10.1. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (ods. 1). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (ods. 2).

10.2. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto aj v danom prípade skúmal opodstatnenosť argumentácie žalobcu, že v konaní došlo k ním tvrdenej vade zmätočnosti.

11. Žalobca v súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. b/ CSP v podstatnom namietal, že správca konkurznej podstaty nebol oprávnený konať za úpadcu - žalovaného 1/, keďže sporné nehnuteľnosti neboli (ešte) zapísané v konkurznej podstate (bod 3.1.). V skutočnosti žalobcom uvádzaná zmätočnosť má povahu námietky o nedostatku pasívnej legitimácie konkurzného správcu v tomto konaní vystupovať a nie o nedostatku procesnej subjektivity.

11.1. Ustanovenie § 420 písm. b/ CSP dopadá na prípad, v ktorom ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu. Procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva. V občianskoprávných vzťahoch majú spôsobilosť mať práva a povinnosti predovšetkým fyzické osoby. Ich spôsobilosť vzniká narodením a zaniká smrťou (viď § 7 ods. 1 a 2 OZ). Právnické osoby nadobúdajú spôsobilosť mať práva a povinnosti dňom ich vzniku, t. j. dňom, ku ktorému sú zapísané do obchodného alebo iného zákonom určeného registra, ak osobitný zákon neupravuje ich vznik inak. Túto spôsobilosť strácajú svojím zánikom, pričom zanikajú dňom výmazu, pokiaľ osobitné zákony neustanovujú inak (§ 19 ods. 2 a § 20a ods. 2 OZ). Žalobca v dovolaní netvrdil, že správca konkurznej podstaty úpadcu JUDr. L. X. nemal spôsobilosť na práva a povinnosti. Tvrdil (len), že nemal pasívnu vecnú legitimáciu v danom spore.

11.2. Obsah dovolania teda naznačuje, že dovolateľ nesprávne stotožňuje a/ spôsobilosť byť stranou sporu procesne spôsobilou a b/ vecnú legitimáciu. Tieto dva pojmy nemožno zamieňať. Skutočnosť, že niektorá zo strán sporu (prípadne) nie je vecne legitimovaná, nezakladá procesnú vadu v zmysle § 420 písm. b/ CSP. Vecnou legitimáciou sa rozumie stav vyplývajúci z hmotného práva, v rámci ktorého je jeden z účastníkov nositeľom oprávnenia (je aktívne legitimovaný) a druhý účastník je nositeľom právnej povinnosti (je pasívne legitimovaný).

11.3. V neposlednom rade najvyšší súd dodáva, že sporné nehnuteľnosti boli novým konkurzným správcom zapísané do súpisu konkurznej podstaty (bod 7 in fine).

11.4. Dovolací dôvod podľa § 420 písm. b/ CSP preto z dovolania žalobcu nevyplyva.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP

12. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

12.1. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

12.2. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom. Podľa § 442 CSP je dovolací súd (tiež) viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd.

13. Žalobca podal dovolanie aj podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, keď v podstate v kontradikcii s nosnými právnymi závermi odvolacieho súdu namietal nesprávne právne posúdenie veci spočívajúce v tom, že matka (žalovaná 2/) nemohla pre konflikt záujmov zastupovať v rámci spornej darovacej zmluvy (vtedy) maloleté deti (žalovaní 4/ až 6/), a to z dôvodu, že sama bola v zmysle darovacej zmluvy obdarovaná a darovacia zmluva obsahovala (aj) záväzok z vecného bremena v prospech darcu (otca). Z uvedeného dôvodu mal byť maloletým obdarovaným ustanovený kolízny opatrovník (§ 37 ods. 2 zákona o rodine). V tomto ohľade poukazyval na R 4/1982 a od neho sa odvíjajúcich dovolacích rozhodnutí (3Cdo/225/2007, 3Cdo/96/2008, 4Cdo/56/2009, 5Cdo/91/2009, 5Cdo/92/2009, 5Cdo/93/2009), od ktorých sa mal odvolací súd odkloniť (bod 3.2.).

14. Najvyšší súd opakovane uviedol, že do ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP treba inter alia zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II. a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986 (napr. 3Cdo/204/2018).

15. Žalobca v rámci podaného dovolania za kruciálne rozhodnutie, od ktorého sa mal odvolací súd pri riešení nastolenej právnej otázky odkloniť označil Stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu ČSR z 24. 11. 1981, Cpj 267/80 [R 4/1982 (ďalej aj „Stanovisko“)]. V tomto Stanovisku bolo interpretované ustanovenie § 37 ods. 2 zákona o rodine v spojení s § 14 ods. 3 notárskeho poriadku (zákona č. 95/1963 Zb.) a týkalo sa konania pred štátnym notárstvom (s dôrazom na dedičské konanie, pozn.). Právna veta tohto stanoviska znie : „Státní notářství ustanoví nezletilému dítěti opatrovníka podle ustanovení § 14 odst. 3 not. ř. za podmínek uvedených v ustanovení § 37 odst. 2 zák. o rod. stačí tu proto jen možnost střetu zájmů. Jde-li o několik nezletilých dětí, které mají téhož zákonného zástupce, lze jim stanovit podle § 14 odst. 3 not. ř. téhož (společného) opatrovníka v tom případě, jestliže je možný střet zájmů jen mezi zájmy nezletilých dětí a zájmy zákonného zástupce ... Je věcí státního notářství, aby posoudilo s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu, zda je či není dána možnost střetu zájmů ve smyslu ustanovení § 37 odst. 2 zák. o rod.“. Ďalej bol v stanovisku vyslovený názor : „Z ustanovení § 37 odst. 2 zák. o rod. (srov. "žádný z rodičů") lze vyvodit, že z možnosti zastupovat nezletilého jsou zpravidla vyloučeni oba rodiče bez ohledu na to, zda může dojít ke střetu jenom mezi zájmy nezletilých dětí navzájem či mezi jejich zájmy a zájmy obou rodičů, popřípadě jenom jednoho z nich. Není proto možné, aby nezletilé děti zastupoval v řízení před státním notářstvem v případech, v nichž mohlo dojít ke střetu mezi zájmy nezletilého a zájmy jen jednoho rodičů, druhý z rodičů.“. V súvislosti so samotným dedičským konaním bol identifikovaný stret medzi záujmami rodičov, prípadne jedného z nich a záujmami maloletých detí už tam, „kde rodiče (popřípadě jeden z nich) jsou spolu s nezletilými dětmi dědici zůstavitele. Nemůže proto např. pozůstalý manžel, který je dědicem a dědictví platně neodmítl, popřípadě není sice dědicem nebo dědictví platně odmítl, ale je účastníkem řízení v části týkající se vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví se zůstavitelem, zastupovat spoludědící nezletilé děti zůstavitele, jichž je jako rodič zákonným zástupcem. Již ta skutečnost, že tento rodič má v řízení o dědictví uplatňovat a hájit jednak své vlastní zájmy a jednak zájmy svých nezletilých dětí, vyvolává možnost střetu zájmů.“.

15.1. V rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/225/2007 dovolací súd v konaní o úprave rodičovských práv zvýraznil zvýšenú právnu ochranu maloletého dieťaťa v tom, že zákon vylučuje rodiča z výkonu zastupovacieho práva, ak by mohlo dôjsť k stretu záujmov medzi rodičom a dieťaťom. Ďalej uviedol, že kolízia záujmov medzi zákonným zástupcom a maloletým vylučuje zastúpenie v rozsahu kolíziou zastúpených záujmov účastníkov právneho vzťahu.

15.2. V rozhodnutiach sp. zn. 5Cdo/92/2009, sp. zn. 5Cdo/91/2009 a sp. zn. 5Cdo/93/2009 dovolací súd konštatoval, že maloleté dieťa ako účastník konania bolo v predmetnom konaní, vzhľadom na predmet veci (úprava rodičovských práv a povinnosti k maloletému dieťaťu) riadne a v súlade s právnym poriadkom, zastúpený kolíznym opatrovníkom (§ 31 ods. 2 Zákona o rodine). Zastúpenie maloletého dieťaťa rodičom zákon vylučuje pri právnych úkonoch, kde je možnosť stretu (kolízie) záujmov medzi rodičmi a deťmi alebo možnosť stretu záujmov medzi deťmi navzájom. Dovolací súd

uzavrel, že možnosť stretu záujmov medzi rodičmi a maloletými deťmi bude vždy prichádzať do úvahy v konaní o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, resp. o jej zmenu.

15.3. V rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/96/2008 dovolací súd riešil stret záujmov dvoch kolíznych opatrovníkov v konaní o zapretie otcovstva. V rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/56/2009 bola dovolacím súdom posudzovaná neplatnosť právneho úkonu v zmysle § 39 OZ, porušenie predkupného práva a otázky naliehavého právneho záujmu v konaní o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy. Uvedené dovolacie rozhodnutia boli bez právneho významu k právnej otázke nastolenej žalobcom v rámci podaného dovolania.

16. Dovolací súd považuje za podstatné najskôr uviesť, že v rámci dovolacieho prieskumu žalobcom namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (bod 16) sa zaoberal (iba) nastolenou právnou otázkou interpretácie ustanovenia § 37 ods. 2 zákona o rodine v danej veci na základe súdmi zisteného skutkového stavu (§ 442 CSP). Nezaoberal sa preto otázkami vecnej legitímácie, ne/platnosti darovacej zmluvy, ani ďalšími - širšími aspektami sporu - súdnym schválením právneho úkonu - darovacej zmluvy, či účelom ochrany legality. Vychádzal pritom z toho, že právne posúdenie veci je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnú normu; nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav, ku ktorej dochádza vtedy, keď súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo keď síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo keď zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

17. Podľa § 36 zákona o rodine (účinného v rozhodnom čase) rodičia sú oprávnení a povinní svoje maloleté deti zastupovať a spravovať ich veci.

17.1. Podľa § 37 citovaného zákona dieťa môže zastúpiť ktorýkoľvek z rodičov, ktorý je spôsobilý na právne úkony v plnom rozsahu a nebol pozbavený svojich rodičovských práv (ods. 1). Žiadny z rodičov nemôže zastúpiť svoje deti, ak ide o právne úkony, pri ktorých by mohlo dôjsť k stretnutiu záujmov medzi rodičmi a deťmi alebo medzi deťmi navzájom (ods. 2). Ak nemôže dieťa zastúpiť žiadny z rodičov, ustanoví súd dieťaťu opatrovníka, ktorý bude dieťa v konaní alebo pri určitom právnom úkone zastupovať (ods. 3).

18. K žalobcom nastolenej právnej otázke odvolací súd uviedol, že pri zastúpení maloletých detí matkou (ktorá je tiež spoluvlastníčkou tejto nehnuteľnosti) nezistil možný stret záujmov podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine pretože „matka ... nemá žiadny dosah na zakotvené právo doživotného užívania nehnuteľnosti, sama takéto právo k uvedenej nehnuteľnosti nemá ... , zastupujúca matka ani pri podpise zmluvy, ani do budúcnosti žiadny prospech z tejto zmluvy na úkor maloletých detí nemala ani mať nemohla.“ (bod 25 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia).

18.1. Vyslovený právny názor odvolacieho súdu „de lege lata“ nie je správny. Na rozdiel od všeobecného ustanovenia § 30 OZ zákon o rodine v ustanovení § 37 ods. 2 rozširuje ochranu maloletých (aj) na prípady, kedy stret záujmu iba môže nastať; stačí teda len pravdepodobnosť kolízie záujmov. Vyššie uvedené Stanovisko (bod 18), na ktoré žalobca poukazoval v dovolaní, napriek jeho dobovému charakteru nepochybne stále disponuje „silou“ ustálenej praxe dovolacieho súdu (bod 17); právny podklad posudzovaného ustanovenia § 37 ods. 2 zákona o rodine zostal v zásade zachovaný. Rovnako tak z vyslovených právnych záverov v Stanovisku vyplýva aj všeobecnejší záver, že pravdepodobnosť kolízie záujmov medzi rodičom a dieťaťom je vo všeobecnosti daná vždy za situácie, kedy rodič a dieťa sú účastníkmi jedného konania, úkonu, či právneho vzťahu v rámci ktorého uplatňuje a obhajuje jednak svoje vlastné záujmy a jednak záujmy maloletého dieťaťa.

18.2. Spornou darovacou zmluvou darca (otec) daroval dom a pozemky nielen svojim deťom, ale tiež ich matke (manželke), ktorá dar neodmietla. Už samotná táto okolnosť bez ďalšieho napĺňa možnosť stretu záujmu zákonom predpokladaného v § 37 ods. 2 zákona o rodine. Inak povedané pre možný konflikt záujmov nemôže zastupovať matka maloleté deti aj v prípade, ak otec daroval maloletým deťom a ich matke nehnuteľnosti (rodinný dom a pozemky) a to o to viac, ak s darovaním bol spojený záväzok z vecného bremena v prospech darcu.

19. Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie

žalobcu podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

20. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). O trovách dovolacieho konania preto rozhodne odvolací súd.

21. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.